

Au Grand Livre, Saini. Junien

ORADOUR-sur-C

Marc de Bel

Het Dorp van de Zwaluwen

Oradour-sur-Glane

GLANE — Vue générale

P E L C K M A N S

PROLOOG

Frankrijk, juni 1944. Tweede Wereldoorlog

La France en de rest van West-Europa kreunen al vier jaar onder de bezetting van het Duitse leger.

Maar op 6 juni 1944 (D-day) landen de 'Amerikanen' (lees: de westerse geallieerden) op de Normandische kust, de grootste invasie van over zee uit de geschiedenis.

Hitler stuurt meteen het gros van zijn troepen naar Normandië.

Ook de in het zuiden van Frankrijk gelegeerde 2de SS Pantserdivisie Das Reich, bestaande uit getrainde en ervaren vechtmachines die al zowat overal in Europa en Rusland hebben gebrand, verkracht en vermoord, aangevuld met piepjonge soldaten van amper zestien, zeventien jaar.

Het Franse verzet – ook bekend als maquisards – krijgt echter als opdracht de opmars van de Duitsers te stoppen of te vertragen. Wat ook gebeurt. Overal in het land worden bruggen opgeblazen, spoorweglijnen vernield, telefoonlijnen doorgeknipt en aanslagen gepleegd.

Onder andere ook in Tulle, waar de SS'ers als wraak negenennegentig onschuldige burgers opknopen, vooraleer ze verder noordwaarts trekken om op 9 juni in Saint-Junien neer te strijken. Daar hebben maquisards twee dagen eerder een spoorlijn

opgeblazen. Daarbij kwamen enkele Duitse soldaten om het leven en werd majoor Kämpfe door de verzetsstrijders gevangengenomen. De gemoederen bij de verhitte SS'ers zijn zo nog meer opgehitst. Vooral bevelhebber majoor Dickmann, een persoonlijke vriend van Kämpfe, is woedend en zint op wraak.

In de ochtend van 10 juni roept hij zijn staf bijeen in het stationsgebouw van Saint-Junien, dat hij heeft opgeëist en als hoofdkwartier heeft ingericht, terwijl op amper dertien kilometer daar vandaan, in het vredige en idyllische Oradour-sur-Glane, waar de landing in Normandië nog maar pas is bekend geraakt en alles zijn dagelijkse gangetje gaat, alleen mademoiselle Denise, de schooljuf van het dorp, weet heeft van de onheilspellende gebeurtenissen in Saint-Junien.

Voor Denise, Armand, Roger, Robert
en alle andere onschuldige slachtoffers.

'Warum?'

'Hier ist kein Warum.'

DENISE BARDET

Onderwijzeres in de meisjesschool

° Verneuil, 10 juni 1920

Vandaag 24 jaar

ARMAND SENON

Bakkersknecht en libero

° Oradour-sur-Glane, 6 maart 1915

29 jaar

ROGER GODFRIN

De belhamel van het dorp

° Metz, 4 augustus 1936

8 jaar

ROBERT HÉBRAS

Monteur en middenvelder

° Oradour-sur-Glane, 29 juni 1925

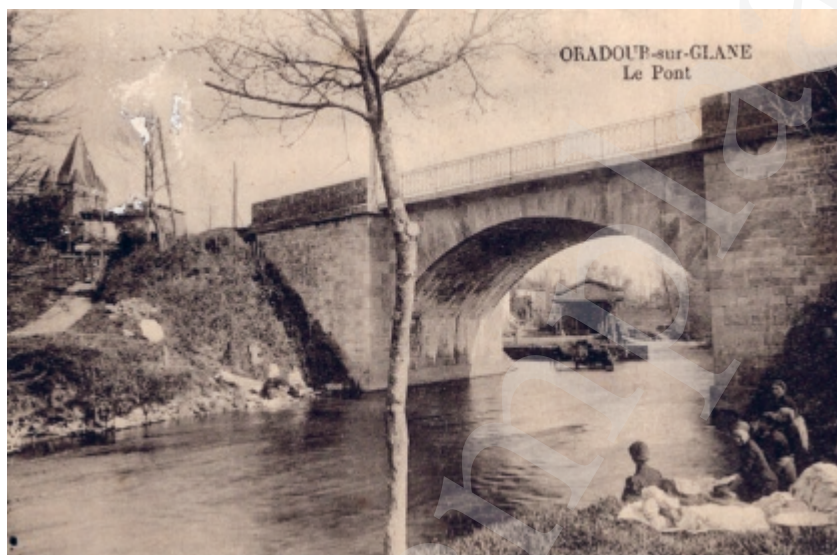
18 jaar

Frankrijk

ORADOUR-SUR-GLANE

zaterdag 10 juni 1944

ORADOUR-SUR-GLANE. — Le Moulin et l'Eglise

PHOTO FRANÇOIS

13:05 UUR

Mademoiselle
Denise

Leesexercitieplaat

De zwaluwen doen al de hele voormiddag vreemd. Normaal vliegen ze ofwel hoog, ofwel laag boven en rondom de stallen. Altijd even bedachtzaam en sierlijk. Maar nu scheren ze gejaagd en ongedurig kwetterend op en neer door de lucht.

‘Vliegen de zwaluwen hoog, dan is het weer schoon en droog; vliegen ze laag, dan verwachten we regen voor vandaag; vliegen ze op en neer, dan krijgen we onweer’, zegt mama altijd.

Een oude boerenwijsheid. Hoewel ik daar toch wel sterk mijn twijfels bij heb, want sinds de zon het miezerige motregentje van vanochtend heeft verjaagd, staat er geen wolkje meer aan de lucht, integendeel. Ze brandt vanaf haar hoogste punt, bijna recht boven mij, almaar feller op mijn hoofd en in mijn nek, terwijl de lucht er zelden zo stralend blauw heeft uitgezien.

Misschien had ik toch beter mama’s raad opgevolgd en mijn strooien hoed opgezet om naar school te fietsen. Al rijd ik zo meteen wel lekker in de koele schaduw van het bos van Villa Laplaud, dat zich aan beide kanten van de weg uitstrekt.

Ik houd van deze dagelijkse drie-kilometer-ritjes van en naar de school. Hier, in de velden rond Oradour is het niet alleen veel rustiger, het ruikt er ook veel lekkerder dan in Limoges. Ik heb het mij nog geen seconde beklagd dat ik mijn overplaatsing heb aangevraagd. Bovendien kan ik na de school mama weer helpen op de boerderij, zodat ze er niet langer alleen voorstaat nu Camiel in Limoges studeert. Net zoals ik het vroeger deed, nadat papa was gestorven. Veel te vroeg. Door de schuld van het gas dat hij in die andere oorlog inademde.

Ik snuif een paar keer diep en geniet van de heerlijke geur van het hoog opgeschoten, zachtjes knisperende gras aan de kant van de weg. Het is hier ook veel mooier dan in Limoges. Zeker langs de Glane, die vlak bij het dorp stroomt en slingerend een weg door de velden en weiden kabbelt.

Ik moet dan steeds denken aan het schilderij van Corot, dat als een soort relikwie in het bureau van de burgemeester hangt. Volgens onze huidige burgervader, Jean Désourteaux, heeft zijn vader en voorganger, Emile, naar wie de hoofdstraat in het dorp is genoemd, destijds met zijn eigen ogen de schilder het doek hier ter plaatse zien schilderen. Ik weet niet of dit waar is of verzonnen, maar het zou best kunnen. Onze burgemeester is dus erg trots op het meesterwerkje en eist elk jaar dat alle kinderen van Oradour, ook die van de vluchtelingen uit Spanje en de Elzas, op school het schilderij natekenen, met inbegrip van de twaalf zwaluwen die als engelbewaarders rondom de kerktoren cirkelen. Zo wordt de kinderen zowel de liefde voor de kunst als voor hun dorp bijgebracht. Zeer terecht, vind ik. Wij leven hier immers in een klein paradijs. Zelfs nu, midden in de oorlog, waarvan wij hier in Oradour en omstreken amper iets merken. Dat is anders dan voor de mensen in de steden, waar eten schaars en duur is. Of gewoon niet eens beschikbaar. Terwijl wij niets tekortkomen en hier vlees, kaas, groenten en fruit in overvloed hebben.

Dat schijnt trouwens altijd al zo te zijn geweest. Men vermoedt dat hier vroeger een offerplaats was, waarop de Romeinen wat later, op de plek waar de kerk nu staat, een tempel bouwden. Volgens de geschiedkundigen betekent de naam Oradour “een plek waar men rustig kan bidden tot God”. De kerk zelf zou dateren uit de twaalfde eeuw. Baron de Lescours, die in de zeventiende eeuw hier de scepter zwaaide, was protestant. Maar toen de katholieken de macht overnamen, zwoer de man naar verluidt in 1685 in de kerk, in het bijzijn van de bisschop van Limoges, plechtig zijn heidense geloof af, waarmee hij weer rust en vrede in de streek bracht. Hebben de geschiedkundige boeken, die ik hierover las, mij verteld.

Het konijntje dat opeens ter hoogte van de boerderij van

boer Simon uit het hoge bermgras schiet en als een speer vlak voor mijn voorwiel de weg oversteekt, haalt me bruusk uit mijn historische gemijmer.

Ik sla links af op de hoofdweg, die loopt van Limoges naar Angoulême en ga vanaf hier voor alle veiligheid links van de weg rijden. Ik wil immers niet nog eens met mijn voorwiel in de tramrails terecht komen.

Van auto's heb ik weinig of niets te vrezen. In Limoges zie je die almaar vaker, maar hier rijden er nog niet veel. Bovendien hoor je die al van ver aankomen. Net als de tram, die vier keer per dag door het dorp passeert. Die is een zegen voor de plaatselijke cafés, hotels, restaurants en winkels, die heel wat inwoners van Limoges naar het dorp lokken. Zeker nu alles wat lekker is daar almaar duurder en schaarser wordt. Al zakken de stadsmussen niet alleen af om te eten en vlees, vis, groenten en fruit te kopen, maar ook om te ontspannen, te wandelen en te vissen in de Glane, die deze tijd van het jaar stikt van de forellen. Vissen is trouwens ook iets wat Georges graag doet. Nu hij en ik sinds kort officieel verloofd zijn, voelt hij zich opeens veel meer thuis in Oradour, zegt hij. Al vindt hij Limoges toch nog altijd veel interessanter om te wonen. Ik niet. Ik vind Limoges een kille, ziellose stad, waar men elkaar amper een goede dag toewenst, terwijl men hier in Oradour ruim de tijd neemt om een babbeltje te slaan en de laatste nieuwtjes uit te wisselen. Roddelen, zeg maar. Maar dat hoort er nu eenmaal bij in een klein dorp als dit, waar iedereen iedereen kent. Of zoals Armand het in een van zijn gedichten mooi verwoordt:

*Oradour, mijn dorp waar ik ben geboren,
Weet ook al eeuwenlang de zwaluwen te bekoren,
Als een veilig nest midden in de velden en de weiden,
Geborgen en omarmd door de rivier.
Nergens voel ik me meer thuis dan hier,*

*Waar geheimen worden gedeeld
En elke wonde snel heelt...*

De zweetdruppels op mijn voorhoofd worden steeds groter. De schaduw en koelte van het Laplaudbosje aan beide kanten van de weg komen net op tijd.

Ik had best nog wat willen wachten met die verloving. Maar Georges bleef maar aandringen. Hij wil nu ook zo snel mogelijk trouwen. Hij wil mij graag voor zich alleen, zegt hij. Voor eeuwig en altijd.

Ik ben daar iets nuchterder in. Niet dat ik niet van hem houd. Maar ik vind, net als Thomas Mann, Bertolt Brecht, Anna Seghers en andere Duitse schrijvers, wier boeken ik erg graag lees maar die in Duitsland zijn verbrand, dat men zijn liefde niet tot één iemand mag beperken, maar men zich moet richten op een algemene liefde. Een liefde voor de mensheid, voor de jeugd, voor de toekomst. Men moet leven en geven... Liefde tegen haat...

Een friszoete geur waait me vanuit de struiken links van de weg in het gezicht. Ik vertraag en snuif diep. De heerlijke geur verspreidt zich over mijn hele lichaam en doet me duizelen. Ik snuif nogmaals mijn longen vol. Het lijkt wel alsof ik de hele wereld in mijn borstkas zuig... Een zalig gevoel golft door mijn vandaag vierentwintig jaar jonge lichaam.

Leven en geven... Liefde tegen haat...

Wat jammer dat niet iedereen hier in Frankrijk de boeken van die Duitse schrijvers leest. Men mag het echte hoogwaardige Duitsland immers niet verwarren met het barbaarse nazi-Duitsland van Hitler, waarvan ik gisteren in Saint-Junien het angstwekkende resultaat heb gezien.

Het euforische gevoel dat daarnet mijn lichaam deed zinde-

ren, ebt op slag weer helemaal weg. Mijn maag krimpt ineen. Ik haal een paar keer diep adem. Maar de beelden die ik gisteren zag, blijven in mijn hoofd spoken.

Zoals elk jaar leggen de beste leerlingen van de hoogste klas aan het einde van het schooljaar in de middelbare school van Saint-Junien een examen af, dat hen moet toelaten om verder te studeren.

We schrokken echter niet weinig toen we daar aankwamen en zagen dat de stad stikte van de Duitse legervoertuigen en soldaten. Meer bepaald SS'ers van de pantserdivisie Das Reich, wist de lijkbleke directeur van de school, die de moffen zich hadden toegeëigend, ons te vertellen. Geen gewone soldaten dus, fluisterde de arme man ons toe. Maar getrainde vechtmachines die al zowat overal in Europa en Rusland hebben gevochten, gebrand, verkracht en vermoord, aangevuld met piepjonge soldaten van amper zestien, zeventien jaar, die ze rechtstreeks uit de Hitlerjeugd hebben geplukt.

De schrik sloeg mij in de benen.

Het hele militaire circus is op bevel van Hitler op weg naar Normandië, om de Amerikanen, die daar dinsdag zijn geland, terug in zee te drijven.

De sfeer in de stad was dus erg gespannen en grimmig, want de landing van de Amerikanen heeft het verzet een flinke boost gegeven. De voorbije week zijn, om de Duitsers zo veel mogelijk af te remmen, overal in het land bruggen opgeblazen, spoorweglijnen vernield, telefoonlijnen doorgesneden en aanslagen gepleegd. Ook vlak bij Saint-Junien hebben maquisards eergisteren een spoorlijn opgeblazen. Daarbij kwamen enkele Duitse soldaten om het leven, en dat heeft bij de Duitsers nog meer kwaad bloed gezet.

Een leraar van de school wist te vertellen dat de SS'ers giste-

ren lelijk hebben huisgehouden in Tulle, dat eergisteren door het verzet was bevrijd. Er zouden daar naar verluidt als wraak honderd onschuldige burgers zijn opgeknoopt. Ik werd er eventjes niet goed van en moest gaan zitten. Gelukkig hoorden de meisjes niets van dit alles.

Wij keerden dus zo snel mogelijk en met een bang hart terug naar huis. Ik haalde pas weer opgelucht adem toen de bus met de houtskoolgenerator ons weer in Oradour afzette en iedereen veilig en wel weer naar huis kon.

Al deed ik vannacht bijna geen oog dicht en moest ik de hele tijd denken aan de woorden van een andere leraar, die erg vreest voor een wraakactie van commandant Dickmann, die zijn intrek in het stationshotel van Saint-Junien heeft genomen en net had vernomen dat zijn beste vriend, kolonel Kämpfe, door het verzet zou zijn ontvoerd.

Het zou me niets verwonderen, mochten die moffen om zich te wreken Limoges of een andere stad of een dorp aanvallen. Je kunt hun woede en haat bijna voelen...

Dat had de leraar nog gezegd.

Limoges, waar zowel mijn broer, Camiel, als Georges...

‘Hallo, Denise!’

Ik schrik op uit mijn bange, donkere gedachten.

‘Alles in orde?’ vervolgt de bekende stem.

‘Eh... Ja, hoor!’

‘Ook in de liefde?’

‘Zeker, Marcellin!’

‘Zo mag ik het graag horen!’ knipoogt de molenaar. ‘Tot morgen op de wedstrijd!’

Marcellin Léger, die in het molenhuis vlak naast de brug over de Glane woont, is een toffe kerel van in de zestig, altijd te vinden voor een goeie grap of een kwinkslag. Hij mist, net als ik,